

РЕЦЕНЗИЯ

на **дисертационен труд** за присъждане на образователна и научна степен „**доктор**”, професионално направление **3.7 „Администрация и управление”**, научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство”

на тема „Иновативно управление на общинските социални услуги”
(европейски контекст)

Докторант: Константин Делов Писков – Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”, Катедра „Администрация и управление”

Научен ръководител: доц. д-р Мария Великова

Рецензент: проф. д-р Павел Павлов

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на представени от докторанта: дисертационен труд; автореферат; справка за приносите в дисертационния труд; публикации по темата на дисертационния труд. Представените материали съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Наредба № 12 на ВСУ „Черноризец Храбър“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор” и научна степен „доктор на науките”. **Процедурата** по защитата е **коректно** спазена.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА РЕЦЕНЗИРАНИЯ ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

Актуалността и значимостта на разработваната тематика се определя от динамиката на социалните промени, която предизвиква социални неравенства и провокира социални защитни практики в международен и в национален контекст. Социалният жизнен стандарт, налаган дори от водещи в икономико-политически аспект страни в Европа, като правило, е изоставащ спрямо обществените нагласи и очаквания. В България все още е налице липса на обществен консенсус по отношение на бюджетно планираните и предоставяни социални услуги и реалната им необходимост и потребност. Смесването на икономическия, политическия и административния подход в

управлението им предизвиква и поставя дисбаланси, които могат да бъдат преодолени с трансфер на „добри“ европейските практики и с намиране на алтернативи в процеса на управление и ефективно структуриране на социалните услуги.

Следователно избраният **изследователски проблем** е следствие на **нерешени въпроси** в тази област – разминаване между желаниа и цели, наличие на бариери и ограничения от икономически, нормативен и административен характер. В този смисъл темата за **иновативно управление** на общинските социални услуги дава възможност за изследователски **постижения** както в теоретичен, така и в практико-приложен аспект. Акцентът е поставен върху потенциалите, възможностите и инструментите за иновативно управление на услугите със социален характер на местно равнище (вкл. чрез структуриране на концептуален модел и предлагане на методически насоки за мониторинг и оценка на резултатите от тяхното иновативно управление). Социалните услуги са разгледани в **широк контекст**, в тяхната **връзка** с формирането на **социален климат, социална среда и социален стандарт**.

Дисертационният труд е с обем 215 страници и се състои от увод, основен текст в три глави, заключение, списък с използвана литература. Отделно, върху 53 страници са представени четири приложения, които подкрепят резултатите от изследването.

Структурата на дисертацията е **правилно построена, добре балансирана** и е **подчинена** на защитаваната теза, **целта** и поставените за разрешаване изследователски **задачи**.

Докторантът **познава литературата** и **съвременните постиженията** в конкретната научна област. Изследването се позовава в **достатъчна** степен на постигнати **теоретични резултати** от чуждестранни и български автори, както и на **нормативни практики**, вкл. и на равнище Европейски съюз. Посочени са общо 141 източници на български, руски и английски език, както и 51 интернет адреси. Позоваванията и **цитиранията** на авторите е извършено **коректно** и съобразно академичната етика. За онагледяване на изложението уместно са използвани 10 фигури.

Представянето на **изводи** в края на всяка глава позволява по-добре да се изяснят общата **логическа конструкция** на труда и

постигнатите **междинните научни резултати**, които в своята цялост **доказват авторовата теза**.

II. ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В **УВОДА** се обосновава изборът на темата от гледна точка на нейната **актуалност** и **практическа приложимост**. Правилно са дефинирани обектът и предметът на изследването, целта на дисертационния труд и поставените за решаване задачи. Формулирани са изследователският проблем и авторовата теза. Посочени са ограниченията по изследваната проблематика и използваният научен инструментариум.

В **ПЪРВА ГЛАВА** са **дефинирани** и **интерпретирани** изходни **понятия**, свързани с управлението на социалния сектор за различните страни членки на ЕС, представляващи **база** за предоставянето на социални услуги в публичното пространство. Направен е критичен **анализ** на европейската политика в измерването на **социалната кохезия** и възможностите за прилагането ѝ в отделните страни членки. **Открити** са добри **практики** и **подходи**, систематизирани в четири модела за управление на социалните услуги в ЕС. От генезиса на проблематиката, разгледана в теоретико-практичен аспект, е очертава **нова**, различна по съдържание и качествени измерители **визия** за управлението на социалните услуги в България на национално, регионално и местно равнище. В процеса на **доказване** на авторовата **теза** докторантът успешно отстоява виждането си, че в **новата визия** социалните услуги следва да се разглеждат не само като комплекс от мерки и вид дейности, а като част от една цялостна социално-икономическа политика, включваща в себе си този вид услуги, като елемент от изпълване със съдържание на понятията „**социален климат**”, „**социален стандарт**”, „**социална среда**”.

Във **ВТОРА ГЛАВА** е направена **оценка** на условията, предпоставките и ограничителите за **иновирание** управлението на **общинските социални услуги** както в нормативен аспект, така и в практическата им реализация. Представени са **резултати** от **собственото проучване**, изследващо възможностите за осигуряване и развитие на иновативни социални услуги. **Акцентът** е поставен върху цялостната оценка на състоянието за **приложимост** на **иновациите** в

управлението на социалните услуги, конкретизирани са подсекторите и направленията по дейности, носители на **реален потенциал за иновации**. Направен е анализ на макрорамката в страната и влиянието ѝ върху дълбочината и скоростта на прилагането на иновативно управление в сектора. Предложени са конкретни промени относно начина и подхода в организацията и управлението на услугите.

Акцентът в **ТРЕТА ГЛАВА** правилно е поставен върху възможностите за реализиране на **практико-приложната** насоченост на общинските социални услуги чрез структуриране на **концептуален модел** за тяхното **иновативно управление**.

В основата на идентифицирането на **ориентирите** и **обосноваването** на **необходимостта** от изграждане на **модела** стои убеждението на докторанта, което напълно подкрепям, че доминантната следва да бъде поставена върху **социалната ефективност**, при която **результатите** се измерват с комплекс от **показатели**, характеризиращи постиженията в: реализиране на по-висока продължителност на живота; развитие на образованието и квалификацията на работната сила на населението; осигуряване на висока заетост и ограничаване на безработицата; поддържане на добро здраве на населението; увеличаване на доходите; ликвидиране на бедността и др. Изведените показатели се приемат като т.нар. измерители за ефективността от предоставените социални услуги.

Аргументирано е, че структурирането на модела води до по-високо качество на процеса на управление предоставянето на услуги и тяхната ефективност и целесъобразност. Предназначението на моделът е да подпомогне местните власти и общинските администрации при предоставянето и иновирането на социалните услуги. Изведена е ролята на ефективността и ефикасността от приложението на концептуалния модел в контекста на последващите **мониторинг** и **оценка** на въздействие. **Изводите** и **препоръките** от оценката на цялостното въздействие и ефекти от иновативното управление на социалните услуги могат да послужат за **програмиране** на **последващата интервенция – политики, стратегии, мерки**.

В **ЗАКЛЮЧЕНИЕТО** авторът е **систематизирал** по подходящ начин основните **изводи** и получените **резултати** от цялостното изследване в дисертационния труд.

III. ПО-СЪЩЕСТВЕНИ СИЛНИ СТРАНИ И РЕЗУЛТАТИ С ПРИНОСЕН ХАРАКТЕР НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Приемам формулираните от докторанта **приноси**. Те отразяват **обективно** постиженията му и имат характер на **обогатяване** и **доразвиване** на съществуващата теория и методология.

Като по-съществени **силни страни** и резултати с приносен характер могат да се открият още:

1. **Доразвити** и **обогатени** са **понятия** като: „социално изключване - социално включване - социална интеграция - социална кохезия”, представени в тяхната взаимна връзка и обусловеност. Дефинирани са **прецизирани определения** на **понятията** „социални услуги”, „социални иновации”, „иновативно управление на социалните услуги”.
2. **Открити** са **неизползваните потенциали** при предоставяне на общинските социални услуги. **Изведени** са **ориентири** за тяхното по-нататъшно развитие и усъвършенстване чрез **иновативно управление**.
3. **Доказана** е **необходимостта** и **целесъобразността** от: въвеждане на **информационна система** в общините по отношение на предоставянето на социални услуги чрез създаване на обща национална информационна база, включваща **електронно социално досие** на потребителя, както и **е-социална индивидуална карта**; създаване на специализиран общински **фонд „Социален риск“**; **аутсорсинг** на социални услуги и дейности в общините.
4. **Изведени** са подходящи **инструменти** за иновативно управление на социалните услуги, вкл. структуриране на концептуален модел за такова управление.
5. **Обоснован** е изборът на **показатели** за изпълнение при извършване на **мониторинг** на **иновативното управление** на социалните услуги. Посочени са **индикаторите**, приложими спрямо предложения модел, като е аргументирана тяхната полезност.

IV. АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторефератът отразява **релевантно** структурата и съдържанието на труда и акцентира върху най-важните моменти, резултати и изводи от изследването.

По дисертационния труд са посочени 5 **самостоятелни** публикации, които представят **съществени части** от труда.

V. БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ КЪМ ДОКТОРАНТА

1. На места докторантът се е увлякъл в **преразказване** на **известни факти и събития**, които **нямат** достатъчно оценъчна и/или аналитична стойност. Например, в параграф 1.2 (стр. 43-55) са описани с излишни подробности управлението на социалните услуги в Чехия, Дания и Швеция. Въпреки, че на стр. 43 е аргументиран изборът на посочените държави, от текста не става ясно какво от техния опит би било полезно да се приложи в българските общини.
2. Част от посочените в **библиографската справка** източници **не са представени** съобразно изискванията, напр.: непълни данни – липса на автор, издателство или на година на издание, цитирани неактуализирани закони и нормативни актове (или е посочено кога са направени изменения и допълнения в закона/нормативния акт, но не и кога е приет), напр. изт. №№ 8-12, 16, 21-23, 30, 38, 41, 60, 73, 89 и др. Други източници са твърде остарели – посочени са издания от преди 2005 г. (има и по-нови на същата тематика), или нямат пряко отношение към изследваните проблеми, напр. изт. №№ 54, 57, 59, 62, 64, 65-67, 75, 78, 94-96, 113 и др.
3. Докторантът би могъл да вложи **повече старание** при техническото **оформление** на библиографската справка приложенията и най-вече представените в приложение 3 анкетни карти.
4. **Препоръчвам** на докторанта **и в бъдеще** да продължи да работи по проблемите на социалните услуги и възможностите за тяхното иновативно управление, като **задълбочи** научните си търсения, например в изследване на релации като: „социална икономика – социално предприемачество – социално предприятие – социално отговорен бизнес“; „социална среда – социален стандарт – социален индикатор” и др.

Направените бележки и препоръки **не намаляват достойнствата** на труда и **не се отразяват** на **положителната** ми **оценка** за него.

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният за защита **дисертационен труд** има характер на **завършено научно изследване**. От изложението е видно, че докторантът е **открил** нерешени и частично решени проблеми отнасящи се до управлението на социалните услуги на местно равнище. Показал е умения да **систематизира** и **критично да осмисля** съществуващи научни тези и да заема аргументирана позиция. Чрез използване на подходящ методологически инструментариум предлага **иновативни решения с приложен характер**.

В дисертацията се съдържат конкретни изводи, резултати и емпирични доказателства, които са **лично** дело на докторанта.

Налице са необходимите основания да препоръчам на членовете на уважаемото Научно жури да даде образователната и научна степен **„доктор”** в професионално направление **3.7 „Администрация и управление”**, по научна специалност **“Организация и управление извън сферата на материалното производство”** на **Константин Делов Писков**.

26.06. 2013 г.

Гр. Варна

Рецензент:

(проф. д-р Павел Павлов)